

FENYŐILONCA ELLENI VEGYSZERES VÉDEKEZÉS*

FODOR SÁNDOR
tudományos munkatárs
ERTI, Sárvár

TAKÁCS ISTVÁN
NYFK, Szombathely

A fenyőilonca (*Rhyacionia* vagy *Evetria buoliana*) károsítása régi gondja az erdőgazdálkodásnak. E károsító minden erdei- és feketefenyő fiatalokban jelen van, de tömeges kártételét elsősorban az Alföldön, a somogyi homokvidéken és Nyugat-Dunántúlon figyelhetjük meg. Sajnos a kártétel nemcsak a rossz termőhelyekre telepített fenyő-fiatalosokban észlelhető, hanem az erdeifenyő számára optimálisnak vélt termőhelyeken is.

A közismert törzsmínőség romlást jelző kárképek (a bajonett alak, a villásodás, a kandeláber alak, a boszorkányseprő, a postakürt) mindenütt megtalálhatók fenyő-fiatalosainkban. Általában egy-egy fa vezérhajtása 20—25 éves koráig többször fertőződik, így értékesebb iparifa választékot egyre szerényebb mértékben nyerhetünk az érintett állományokból. De nemcsak törzsmínőség-romlás következik be, hanem a fertőzés mértékétől függően igen jelentős a növedék-kiesés is, pl. boszorkányseprő kárképnél az éves növedék-kiesés 100%-os.

Vizsgálataink során megállapítottuk, hogy 3—10 éves erdeifenyő fiatalokban, ha a törzsek 50%-a egy adott évben károsodik, akkor a magassági növedék-kiesés erdőrészenkénti évi átlaga 20—40%-os. Sajnos ennél az 50%-os károsodásnál nagyobb az állományok fertőzöttsége, a vizsgált nyugat-magyarországi fiatalosokban.

A felszabadulás utáni nagyarányú fenyőtelepítés előtt is jelen volt a rovar faunában a fenyőilonca, de az erdeifenyő nem megfelelő vagy határ termőhelyre történő telepítése után tömegesen felszaporodott, és gazdaságilag súlyos kártevővé vált.

A közismert munkaerő gondok miatt ma már szelektív tisztítást — ami esetéknél javíthatna az állományok minőségén — akkor sem tudnánk végezni, ha kevésbé volnának fertőzöttek az erdei- és feketefenyő fiatalosok és lehetőség volna a válogatásra.

Az intenzív iparszerű fenyőtermesztési rendszer gondolatának megfogalmazását követően a Nyugatmagyarországi Fagazdasági Kombinát és

* Az Erdészeti és Faipari Tudományos Ülésen 1980. február 28-án elhangzott előadás.

az Erdészeti Tudományos Intézet közösen megkísérelte a fenyőilonca kártételének mérséklését, ill. kiküszöbölését.

Hazai és a nemzetközi irodalmi adatokra támaszkodva 1975 őszén féléves védekezéseket állítottunk be. A kártevők helyi életmódjának megbízható ismerete hiányában e kísérletek a gyakorlat számára nem adtak elfogadható eredményt. A következő évben, 1976-ban ismét irodalmi adatok alapján az optimálisnak tartott időpontban, a tavaszi hernyóvándorlás idején védekezünk. A kísérlet kiértékelése során bebizonyosodott, hogy — az igen magas hernyópusztulás ellenére — gazdasági célunkat, a vezérhajtáson mutató károkat nem tudtuk kiküszöbölni.

Ezeknél a kísérleti védekezéseknél rendkívülien magas vegyszerdózisokat alkalmaztunk, és a permetlé mennyisége is a gyakorlatban alkalmazottnak többszöröse volt. Ahol a legnagyobb hernyópusztulást észleltük, ott — akkor még — 15 liter Wofatox EC—50-t és 200 liter permetlét alkalmaztunk a helikopteres védekezéseknél.

Ezekből a védekezésekből le kellett vonni azt a következtetést, hogy gazdasági célkitűzésünket a vezérhajtás megőrzését nem biztosíthatjuk. A kártevő helyi életmódjának részletes feltárása alapján végül is arra a megállapításra jutottunk, hogy a kártevő legérzékenyebb fejlődési fokozata idején — mielőtt még rügykárokat okozna — kell védekezni.

Ez az időszak Nyugat-Dunántúlon június végén—július elején van: az előző generáció rajzáscsúcsát követően 2—3 hét múlva, amikor az új generáció első fejlődési fokozatú hernyói (L—1) már kikeltek és még a tűhüvelyben ragnak.

A korábbi védekezés és a károsító életmódjának helyi ismerete alapján 1977-ben, július 4-én a sárvári erdőszet területén állítottunk be helikopteres kísérleteket. Két inszekticidit alkalmaztunk, a Despirolt és a Wofatox 50 EC-t. Despirolból ha-ként 4 kg-ot, a Wofatoxból 7,5 litert alkalmaztunk 100 liter permetlé felhasználással.

A védekezést követő őszi kiértékelések során élő hernyót a Wofatoxszal kezelt erdőrészekben nem találtunk, és ami ennél is fontosabb volt számunkra, a következő év nyarán, 1978-ban a Wofatoxszal kezelt erdőrészek területein vezérhajtás fertőzöttség nem volt.

A Despirol hatástalannak bizonyult.

Erre az eredményre alapozva 1978-ban csak Wofatox 50—EC-t alkalmaztunk védekezéseink során 230 ha-on. E kísérleteink során vizsgáltuk, hogy csökkenthető-e a ha-kénti vegyszer és a permetlé mennyisége, valamint azt, hogy összekapcsolható-e az a Velpáros gyomirtással. Ismét csak vezérhajtás fertőzöttség alapján történő kiértékelés során megállapíthattuk, hogy a ha-kénti 4 liter Wofatox, 50 liter permetlé felhasználás mellett is 100%-os védettséget lehet elérni. Megállapítottuk továbbá, hogy a Velpárral végzett gyomirtás még ebben az időpontban nem megkésett. A Wofatox és a Velpár

keverhető, szinergikus hatás nem lép fel és az erdefenyő egyedek nem károsodnak. A helikopteres kezeléseknél 50 liter permetlében 4 liter Wofatoxot és 2 kg Velpárt használtunk, a földi-gépes permetezéseknél ugyanezen dózisokat 400 l/ha permetlébe juttattuk ki.

Tovább folytatva munkánkat, 1979-ben a Wofatox-dózis további csökkentésének lehetőségét vizsgáltuk, ill. a szer-rotáció miatt az Unifosz 50 EC-t is kipróbáltuk. Unifoszból 1—2—3 és Wofatoxból 1, 2, 3, 4 liter/ha dózisokat alkalmaztunk.

Az ősz folyamán e kísérleteket csak az élő hernyók egyedszáma alapján tudtuk kiértékelni és megállapítottuk, hogy mindkét vegyszertől 2—3—2—4 l/ha dózisban jó eredmény várható. A vezérhajtás vizsgálata 1980 nyarán fog megtörténni.

Röviden összefoglalva az elmondottakat: a fenyőilonca elleni üzemileg alkalmazható védekezési technológiával rendelkezünk. Ennek lényege: az előző generáció rajzáscsúcsát követően az Alföldön június közepén, Nyugat-Dunántúlon június végén—július elején az első fejlődési fokozatú hernyó (L—1) ellen metilparathion vagy diklorfosz hatóanyagú vegyszerekkel (Wofatoxszal vagy Unifosszal) 2—4 liter/ha vegyszer és 50 liter/ha permetlé felhasználásával lehet — és véleményünk szerint kell is — védekezni.

Tömbkezelés alkalmazását javasoljuk, amelynek során a 3—25 éves fiatalosokat egyidejűleg kell védekezésben részesíteni. Ebben az esetben — egyszeri kezeléssel — több évre mentesíthetjük a fenyőilonca fertőzéstől erdei- és feketefenyő fiatalosainkat. A javasolt technológia szerinti védekezés ha-ként 450—500,— Ft-ból megoldható.

Úgy érezzük, hogy ekkora befektetést megér az, hogy kiváló törzsmintőségű állományok álljanak rendelkezésünkre, és az évenkénti 20—40%-os növedék-kiesést elkerüljük.